

Teatr studencki jako katalizator sił społecznych w środowisku akademickim – rozważania teoretyczne

Student theatre as a catalyst of social forces in the academic environment – theoretical considerations

DOI 10.25951/12960

Wprowadzenie

W świecie zdominowanym przez hiperszybki rozwój technologiczny i nieustającą globalizację, wyzwania stawiane przed społeczeństwem są bardziej złożone niż kiedykolwiek wcześniej. Wraz z postępem technologicznym pojawiają się nowe możliwości, ale także nowe zagrożenia, w tym sztuczna inteligencja. Globalizacja natomiast przynosi ze sobą korzyści w postaci łatwiejszego dostępu do dóbr i usług z całego świata, ale jednocześnie stawia wyzwania związane z równością społeczną, ochroną środowiska i zachowaniem kulturowej różnorodności. W XXI wieku człowiek coraz częściej jest uprzedmiotowiony, a jego wartość jest mierzona przez pryzmat wydajności, konsumpcji i zgodności z oczekiwaniami społecznymi, zamiast poprzez jego indywidualność, empatię i osobiste aspiracje. Należy jednak pamiętać o zdolności ludzkości do adaptacji i przezwycięzania trudności, co stanowi przeciwwagę dla takich pesymistycznych wizji. Ważnym z punktu widzenia niniejszych rozważań jest podejście skoncentrowane na aktywizowaniu, wyzwaniu sił społecznych i przetwarzaniu chociażby najmniejszych elementów kultury, „nanokultur” w celu budowania środowisk lokalnych. Przykładem środowiska lokalnego jest środowisko akademickie i działające w nim teatry studenckie, które stanowić będą podłoże do dalszych rozważań teoretycznych w niniejszym artykule.

Kultura studencka – teatr studencki

Człowiek nieustannie znajduje się pod wpływem „otaczających go przedmiotów, urządzeń, ustalonych sposobów wychowania, zwyczajów itp., a więc kultury, która ustala w środowisku wychowania systemy

wartości, a także wzory zachowania, czyli reagowania na określone sytuacje oraz pewne modele, czyli ideały (...) ustalone wzory kulturowe zachowań stanowią o regularności życia społecznego i jego porządku” (Szczepański 1970, s. 93–102). Andrzej Czerkawski (1992, s. 442) kulturę traktuje jako czynnik prowadzący do integracji mniejszych i większych społeczności. Każde pokolenie wnosi do kultury nowe „wzorce i wartości, które asymilują z już istniejącymi (...) swoista możliwość asymilacji nowych idei, norm wzorców postępowania przez kulturę stanowi o dynamicznym i nieprzerwanym jej rozwoju” (s. 443). Rozwój kulturalny człowieka, zdaniem Anny Przecławskiej (1986, s. 204), dokonuje się poprzez „proces uczestniczenia w kulturze symbolicznej, organizowanej w taki sposób, aby zachowany był stosunek dwustronny: odbieranie i współtworzenie kultury (...) im większy jest współudział uczestników w tworzeniu wartości kultury, tym pełniejsze (...) jest odbieranie treści przez nią przekazywanych”. Zatem kultura jest dynamicznym, interaktywnym systemem, który jest nie tylko przekazywany, ale również współtworzony przez jej uczestników. Istotny jest jej wpływ na społeczną integrację oraz rozwój indywidualny i zbiorowy.

Kultura studencka w tym kontekście ma niezwykle bogatą tradycję, gdyż jej początków należy upatrywać wraz z powstaniem pierwszych ośrodków akademickich (Chudziński 2011). W Polsce była często określana mianem reliktu czasów PRL-u i wiązała się nierozłącznie ze studenckim ruchem teatralnym (Nowicka-Zagórów 2018), który obejmował „spontanicznie organizowane zespoły młodzieży akademickiej, uprawiające różne formy działalności teatralnej (inscenizacje dramatu, kabaret, montaże poetyckie i publicystyczne, spektakle z pogranicza różnych sztuk); stanowiły szczególną platformę wypowiedzi na tematy polityczne, społeczne i światopoglądowe młodego pokolenia” (Wysińska, Semil 1980, s. 323–324). Po przemianie ustrojowej w roku 1989 kultura studencka straciła swoją wyrazistość i tożsamość, ustępując miejsca wzorcom, jakie niosła za sobą kultura popularna. W XXI wieku niezbędne stało się redefiniowanie pojęcia kultury studenckiej, czerpiącej z bogatych tradycji uniwersyteckich i określenie jej znaczenia w środowisku akademickim. Z raportu „Kultura studencka. Diagnoza kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce” (2020) wynika, że młodzież akademicka kulturę studencką rozumie najczęściej jako aktywność w czasie wolnym; cechy społeczności studenckiej, jej dorobek i sposób funkcjonowania oraz jako wszechstronny rozwój, kształtowanie osobowości i ekspresję twórczych zainteresowań. Kultura studencka kojarzy się również młodzieży ze spontanicznymi imprezami i jest formą integracji młodych ludzi (s. 23–24). Niniejsze badania korespondują z badaniami przeprowadzonymi przeze mnie w roku 2005 i zaprezentowanymi w rozprawie „Teatr studencki jako czynnik

rozwoju kultury” (2006). Studenci określali najczęściej kulturę studencką jako: działalność artystyczno-kulturalną studentów (realizowaną przez studentów, uczelnię) obejmującą różne inicjatywy i organizacje; zespół norm, zasad i wartości, kultura osobista i sposób życia; ogół zjawisk (społecznych) wpływających na rozwój studentów oraz organizację czasu wolnego, rozrywkę. W efekcie zarysowanych powyżej badań należy uznać, że każdy student staje się członkiem kultury studenckiej i jednocześnie wpływa w mniejszym lub większym stopniu na jej kształtowanie i rozwój. Warte podkreślenia jest również zaangażowanie studentów w kreowanie kultury studenckiej poprzez uczestnictwo w agendach kulturalnych, tj. zespołach pieśni i tańca, chórach, teatrach itp.

Aleksander Kamiński (1978, s. 327–335) wskazał na pięć ponadczasowych motywów uczestnictwa młodych ludzi w zespołach amatorskich, tj. motyw instrumentalnej użyteczności (zaspokajanie rozbudzonych zainteresowań przez jednostkę/grupę osób), pragnienie samourzeczywistnienia (zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu, w tym potrzeby samorealizacji, która prowadzi do zdobywania wiedzy, poprzez ekspresję artystyczną, sztukę poprzez doświadczenia kreatywne, czyli twórczość), motyw współżycia koleżeńkiego (satysfakcja z kontaktów interpersonalnych zachodzących w grupie; potrzeba przynależności – afiliacji), motyw kompensacyjny (potrzeba uzupełnienia „braków” poprzez uzdolnienia zastępcze) i motyw aktywności społecznej (wpływ grupy na własne środowisko, poprzez upowszechnianie wzorów kultury i możliwości innego spędzania czasu wolnego).

Teatr studencki – trudności semantyczne

Początek teatrów studenckich w Polsce to lata 50. ubiegłego stulecia. Niektórzy badacze (m.in. Juliusz Tysze) zmierzch teatru studenckiego datują na rok 1989, późniejsze jego formy nazywając teatrem alternatywnym. W rzeczywistości alternatywa jest bardzo pojemnym określeniem mieszczącym w sobie różnorodność, inność i nieokreśloność grup do niej przynależących. Takie podejście do pojęcia teatru studenckiego powoduje jego terminologiczne rozmycie i zagubienie przynależności środowiskowej. Teatr studencki wyrażał bunt wobec kultury i życia, tworząc własny teatr polemizował jednocześnie ze sceną i widzom. Studenckie zespoły teatralne okresu PRL-u odgrywały istotną rolę w kształtowaniu opinii i nastrojów społeczeństwa. Jan Roslan (1978) na łamach miesięcznika „Warmia i Mazury” pisał, iż „cechą teatru studenckiego było i pozostało niezmiernie szybkie reagowanie na zmiany polityki kulturalnej

i społecznej (...) teatr studencki był głosem pokoleniowej świadomości. Z zaangażowanie w aktualne realia codzienności, reprezentowanie poglądów całego młodego pokolenia, to główna dominanta studenckiego zespołu teatralnego". Współczesny teatr studencki jest inny niż ten sprzed siedemdziesięciu laty, a odróżnia się wolnością słowa i środków wyrazu. Problematyka podejmowana przez młodych ludzi, o której pisał J. Roslan, jest wciąż aktualna, będąc reakcją na otaczającą nas rzeczywistość i jej kontestacją. Z badań przeprowadzonych przeze mnie w 2005 roku wynika, że teatr studencki w opinii studentów rozumiany jest najczęściej jako: teatr realizowany przez studentów (dla studentów), często działający przy uczelni; działalność amatorska, grupa studentów realizująca swoje pasje i zainteresowania, doskonaląca swój warsztat aktorski; klub, ośrodek, koło, organizacja, grupa ludzi (studentów) oraz działalność artystyczna studentów. Opierając się na powyższych analizach, teatr studencki należy rozumieć jako formę działalności artystycznej studentów skierowanej na doskonalenie warsztatu aktorskiego, zorganizowanej w postaci formalnej/niefORMALNEJ grupy działającej najczęściej przy uczelni wyższej. Na mapie uczelni wyższych działają i wciąż powstają nowe teatry studenckie, które tworzą przestrzeń do eksploracji sztuki i wyrażania kreatywności poprzez działania teatralne oraz przeobrażania środowiska akademickiego.

Wiesław Theiss w swoich rozważaniach wskazał na trzy zasady animacji środowiskowej, które wpisują się w przestrzeń animacji środowiska akademickiego, tj. „zasadę wżywania w środowisko – wstępny warunek działalności animacyjnej w środowisku małej ojczyzny oparty na poznaniu systemów, norm, wartości, ideałów i więzi (...); zasadę wspólnego planowania pracy – znajomość potrzeb i lokalnych sił społecznych, a także wyznaczników wynikających z celów, środków i wykonawców określonego projektu/programu; prowadzi do odpowiedzialności wszystkich uczestników za realizację wyznaczonego celu (...); zasadę dialogu środowiskowego – polega na akceptacji stanowisk i racji wszystkich uczestników programu, w oparciu o zaufanie, szacunek, wrażliwość, zrozumienie, co prowadzi do solidarności społecznej i rozwoju wspólnotowości” (Theiss, Skrzypczak 2006, s. 13).

Teatr jako katalizator sił społecznych

We wspieraniu środowiska, w tym środowiska akademickiego, istotną rolę odgrywa aktywizowanie sił ludzkich otoczenia (Kawula 2001, s. 53), rozumianych jako „zespół określonych czynników i wartości funkcjonujących w środowisku,

w postaci jednostkowych lub zbiorowych, jawnych lub ukrytych uzdolnień wyrażających się w działaniu” (Radlińska 1961, s. 33). Helena Radlińska (s. 368) podkreślała, że fundamentem teorii sił społecznych są uzdolnienia oraz cechy jednostek i grup wyrażających się w działaniu w każdej dziedzinie życia. Kategoria sił społecznych, jak podkreśla Ewa Marynowicz-Hetka (2007, s. 70), odnosi się do procesu reorganizacji środowiska życia ludzi, grup i społeczności w oparciu o ich siły własne. W pobudzaniu sił społecznych (zob. Piekarski 2017, s. 68–71), jak zauważa Andrzej Olubiński, ważną rolę odgrywają normy i reguły postępowania praktycznego, czyli „1. szacunek dla wartości każdej osoby oraz tworzenie warunków i możliwości realizacji jej rozwojowego potencjału; 2. uznanie osoby ludzkiej za autonomiczny, aktywny, twórczy, podmiot zmian; 3. przekonanie o postępie moralnym dokonującym się w wyniku przemian społeczno-gospodarczych oraz rozwoju humanistycznej demokracji; 4. wiara w pozytywną zmianę środowiska poprzez uruchomienie tkwiących w nim sił; 5. wzbogacanie życiowych doświadczeń wychowanków oraz ich współuczestnictwo, partnerstwo i zaangażowanie w rozwiązywanie problemów; 6. ukierunkowanie sił społecznych na przeobrażanie środowiska i wpływanie na zdarzenia” (cyt. za: Cudowska 2017, s. 205–206). Teatr studencki służy rozwojowi człowieka. Może on wychowywać swą publiczność w nawyku „myślenia o potrzebie stosowania kategorii etycznych w życiu, może służyć propozycjami w tym względzie, które miałyby charakter luster – pozwalających każdemu na przejrzenie się i zobaczenie swego własnego, prawdziwego oblicza” (Hausbrandt 1982, s. 81). Zdaniem Henryki Witalewskiej (1987, s. 16) teatr jest „rzeczą ludzką”, ponieważ na scenie „odbywa się uogólnienie losu ludzkiego (...) dzięki «masce» można pokazać pełnego człowieka w całej gamie jego wzlotów i upadków – po prostu «wszystko co ludzkie»”. W tej perspektywie teatr studencki jest bodźcem silnie oddziałującym na widza i aktora, stanowiącym nośnik norm i reguł postępowania w znaczeniu wartościowym, przy jednoczesnym eliminowaniu lub zapobieganiu czynnikom ryzykownym. Tak postrzegana działalność teatralna jest środowiskiem aktywizującym, wyzwalającym potencjały sił ludzkich zarówno w sferze indywidualnej, jak i zbiorowej. Teatr może niezwykle silnie oddziaływać na całego człowieka, „przyczyniać się do tego, by człowiek współczesny stawał się pełniejszy, bardziej rozumny i wrażliwy (...) [by] wychowywać człowieka w człowieku (...) tworzyć «człowieka w człowieku»” (Witalewska 1987, s. 52–53). W tej perspektywie teatr staje się potencjałem sił społecznych, które opierają się na konsekwencji w działaniu, postawach i umiejętnościach, dążąc do sprostania często niełatwym wymaganiom, jakie stawia przed nami życie.

W ostatnim czasie ważnego znaczenia w pracy środowiskowej nabiera orientacja związana z empowermentem, określanym jako uppełnomocnienie (Gulczyńska, Granosik 2014, s. 16) lub „budzenie sił ludzkich” w rezultacie oddziaływań środowiskowych, skierowanych do poszczególnych ludzi lub grup (Marynowicz-Hetka 2007, s. 71, cyt. za: Szmagański 1994). Ole Peter Askheim wskazał, że empowerment „obejmuje wymiar indywidualny i strukturalny (...) [pierwszy] odnosi się do działań i procesów mających na celu zwiększenie kontroli jednostki nad własnym życiem, wyposażenie jej w większą wiarę w siebie, lepsze postrzeganie samej siebie, wzbogaconą wiedzę i umiejętności (...) [drugi, strukturalny] odnosi się do struktur społecznych, barier i reakcji kontroli nad własnym życiem (...)” (cyt. za: Szmagański 2007, s. 414).

Praktycznych źródeł empowermentu można również szukać w koncepcji edukacji środowiskowej W. Theissa (1996), która koncentruje się wokół idei wszechstronnej i ustawicznej edukacji oraz partycypacji sektora pozarządowego, wspierających rozwój społeczeństwa, uwidoczniony w postaci różnorodnych form aktywności kształtujących tożsamość społeczną i autonomię obywateli (tamże, s. 72). E. Marynowicz-Hetka wskazuje na aktywności i procesy, które odnoszą się do edukacji środowiskowej: 1. *community work*, czyli wsparcie edukacyjne i organizacyjne jednostek oraz grup za pośrednictwem pracy środowiskowej; 2. *empowering*, to odkrywanie lokalnych zasobów i sił oraz pozytywnych czynników środowiska, tzw. wzmacnianie społeczne; 3. *community action* – łączenie ludzi/grup w celu podejmowania działań środowiskowych; 4. *community development*, czyli działań, które w przyczyniają się do rozwoju środowiska lokalnego (tamże, s. 72).

Społeczne zadanie teatru, w tym teatru studenckiego, polega na jego czynnościach uspołeczniających. Jak podkreśla Aleksander Hertz, „istotny jest tu fakt gromady ludzkiej, która żyje w atmosferze wzruszeń, dostarczanych przez scenę (...) stale zachodzi tu proces uspołeczniania się przez wspólność wzruszeń, przez poddawanie się tym samym autorytetom, przez przejmowanie tych samych wzorów obyczajowych, estetycznych itp. Wielostronność oddziaływania teatralnego sprawia, że sięga ono do różnych stron osobowości ludzkiej, że może zaspokajać różnorodne potrzeby, dążenia kompensacyjne, nadawać formę i wyraz różnorodnym postawom i oczekiwaniom” (Hertz 1978, s. 35).

Uczelnie wyższe kulturę studencką koncentrują najczęściej wokół akademickich ośrodków kultury, które stanowią doskonałą przestrzeń do rozwoju zainteresowań i pasji studentów. W perspektywie kilkudziesięcioletnich doświadczeń związanych z aktywnym uczestnictwem w życiu kulturalnym studentów w obszarze teatralnym i animacyjnym zauważam stały progres w zakresie odkrywania

zasobów lokalnych, z których młodzież akademicka może korzystać, tj. bazy lokalowej (pomieszczeń do realizacji prób, prezentacji spektakli teatralnych), wsparcia technicznego, merytorycznego i organizacyjnego, promocji w mediach uczelni oraz wsparcia finansowego. Młodzież akademicka tworzy lub dołącza do już istniejących zespołów/ grup teatralnych i poprzez proces asymilacji w oparciu o uzdolnienia i cechy ujawnione bądź odkryte przez jednostki/ grupę wyraża je w działaniach społeczno-kulturalnych – siłach działania społecznego. Teatr studencki wraz ze zmianą pokoleniową nieustannie się przekształca i poszukuje nowych środków wyrazu, dostosowując się do zmieniającej się rzeczywistości i trendów kulturowych. Wciąż żywe i niezmiennie od lat pozostają treści, kwestie zawierane w spektaklach i innych zdarzeniach parateatralnych. Z badań przeprowadzonych przeze mnie w roku 2005 wynika, że najczęściej typowanymi problemami podejmowanymi w spektaklach przez teatry studenckie były: 1. problematyka aktualna, dotycząca życia codziennego młodych ludzi i studentów oraz współczesnych trudności i problemów życiowych; 2. zróżnicowana i uniwersalna; 3. kontakty społeczne i relacje interpersonalne; 4. relaks i rozrywka. Spoglądając na repertuar teatrów studenckich ostatnich piętnastu lat, odnoszę wrażenie, że nadal teatry studenckie eksplorują te same przestrzenie, jednak mówią innym językiem niż poprzednie pokolenie. Teatr studencki powstał z potrzeby jednostek o podobnych zainteresowaniach, chcących tworzyć nieszablonowe zdarzenia teatralne, w których mówić będą o tym, co jest dla nich ważne i opłatając to w konwencji dramatu, komedii, farsy itp. Taki wymiar teatru sprzyjać będzie wspieraniu młodego pokolenia w próbie zrozumienia świata i niepozostawiania w nim samotnym, a w konsekwencji budowania lub pobudzenia takich sił, które sprzyjać będą reorganizacji środowiska oraz przekształcania jednostek i grup społecznych.

Koncepcja sił społecznych, którą zaproponowała H. Radlińska i dalej rozwijana przez pedagogów społecznych stanowi również punkt wyjścia do budowy i przetwarzania kultury studenckiej, w tym działających teatrów studenckich. Procesy zachodzące w środowisku akademickim z perspektywy aktywności teatralnej dokonują się w dwóch płaszczyznach:

- a. indywidualnej, uwidocznionej w zmianach w trzech podstawowych elementach struktury JA: poczuciu tożsamości (kim jestem), poczuciu własnej wartości (jaki jestem, ile jestem wart), poczuciu kontroli (co potrafię, mogę, umiem, do czego jestem zdolny);
- b. grupowej, określonej poprzez więzi społeczne, przejawiające się w poczuciu łączności, przynależności grupowej i działaniu na rzecz realizacji wspólnych celów, na rzecz przekształcania środowiska lokalnego w oparciu o siły społeczne.

Zamiast podsumowania

Teatr studencki, pomimo że jest pozornie małym ogniwem w szerszym kontekście społecznym, odgrywa znaczącą rolę jako katalizator sił społecznych w środowisku akademickim. Stanowi nie tylko miejsce, gdzie młodzi artyści mogą odkrywać i rozwijać swoje umiejętności aktorskie czy twórcze, ale także platformę, na której odbywa się dialog społeczny, mobilizacja do zmiany i refleksja nad otaczającą nas płynną rzeczywistością. W tej rozległej sieci społecznej teatr studencki obok innych inicjatyw społeczno-kulturalnych stanowi swego rodzaju „serce” kultury studenckiej – pulsujące życiem i energią oraz odwagą w wyrażaniu siebie i rozbudzaniu sił społecznych tkwiących w środowisku akademickim.

Kultura studencka, w tym szczególnie teatr studencki, pełni ważną rolę jako katalizator sił społecznych na uniwersytetach i w społecznościach akademickich. Wymiar ten manifestuje się poprzez zdolność teatru do mobilizowania studentów, inspirowania ich do działania i eksploracji nowych idei oraz kształtowania ich świadomości społecznej i politycznej.

Kultura studencka obejmuje różne formy aktywności i wyrazu, które charakteryzują życie studenckie. Teatr studencki, jako jedna z najbardziej dynamicznych form tej kultury, dostarcza platformy dla studentów do wyrażania swoich myśli i uczuć, często w odpowiedzi na bieżące wydarzenia społeczne, polityczne czy kulturalne. W taki sposób teatr staje się żywym archiwum generacyjnych nadziei, frustracji i aspiracji.

Teatr studencki oferuje unikalne możliwości nie tylko do rozwoju osobistego i artystycznego, ale również do zaangażowania społecznego. Przedstawienia często dotyczą ważnych i kontrowersyjnych tematów, co sprzyja dyskusji i refleksji wśród młodych ludzi. Poprzez satyrę, dramat, a także eksperymenty formy, teatr studencki może kwestionować istniejące normy i wartości, stawiając pytania o sprawiedliwość, równość i ludzką godność.

Roli teatru studenckiego jako katalizatora sił społecznych nie można lekceważyć. Teatr stwarza przestrzeń, w której studenci mogą zbierać się i tworzyć wspólnoty oparte na zainteresowaniach i przekonaniach. Dzięki temu, uczelnie grupy teatralne często stają się inkubatorami dla przyszłych liderów i aktywistów, którzy przenoszą zdobyte umiejętności komunikacyjne i krytycznego myślenia poza mury uczelni. To z kolei wpływa na szersze zmiany społeczne, gdyż studenci, wychowani w duchu krytycznym i kreatywnym, stają się bardziej świadomymi i zaangażowanymi obywatelami.

Podsumowując, kultura studencka, a szczególnie teatr studencki, służy nie tylko jako źródło rozrywki i edukacji, ale również jako ważny katalizator spo-

łeczny, kształtujący postawy, wartości i działania młodego pokolenia. Dzięki temu teatr studencki nie tylko wzbogaca życie kulturalne na uczelniach, ale również przyczynia się do budowania bardziej świadomej i zaangażowanej społeczności akademickiej.

BIBLIOGRAFIA

- Chudziński E. (red.) (2011), *Kultura studencka. Zjawisko–twórcy–instytucje*, Kraków: Wydawnictwo Skleniarz.
- Cudowska A. (2017), *Twórcze orientacje życiowe. Zdrowie i dobrostan*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Czerkawski A. (1992), *Kultura jako swoisty środek komunikowania międzypokoleniowego*, w: *Pedagogika społeczna u schyłku XX wieku*, pod red. A. Radziejewicza-Winnickiego, Katowice: ZSPM-Press.
- Gulczyńska A., Granosik M. (red.) (2014), *Empowerment w pracy socjalnej: praktyka i badania partycypacyjne*, Warszawa: Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.
- Hausbrandt A. (1982), *Elementy wiedzy o teatrze*, Warszawa: WSiP.
- Hertz A. (1978), *Zadania społeczne teatru*, w: *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, pod red. J. Degler, t. III, Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Kamiński A. (1978), *Studia i szkice pedagogiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kawula S. (2001), *Dylematy pedagogiki społecznej na koniec XX wieku*, w: E. Trempała, M. Cichosz (red.), *Pedagogika społeczna. Tradycja – teraźniejszość – nowe wyzwania*, Olecko: Wszechnica Mazurska.
- Kolasa-Nowak A., Stawicki A., Pastuszko I., Woźniak-Kostecka I. (2020), *Kultura studencka. Diagnoza kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce*, Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Kurkowski C. (2006), *Teatr studencki jako czynnik rozwoju kultury*, Olsztyn (rozprawa doktorska).
- Marynowicz-Hetka E. (2007), *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, t. 2, Warszawa: Wydawnictwo PWN.
- Przeclawska A. (1986), *Młodzież i kultura – próba aktualizacji spojrzenia*, w: *Edukacja kulturalna a egzystencja człowieka. Konferencja w Jabłonninie k. Warszawy w dniach 6–8 listopada 1982 r.*, pod red. B. Suchodolskiego, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Nowicka-Zagórów K. (2018), *Student to ma klawe życie – o mitologizacji teatralnego ruchu studenckiego*, „Media Biznes Kultura”, 2 (5).
- Piekarski G. (2017), *Teoretyczne podstawy wolontariatu (w polu pracy socjalnej) w koncepcjach działania społecznego*, „Praca Socjalna”, 1 (32).
- Radlińska H. (1961), *Pedagogika społeczna*, Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Roslan J. (1978), *Kod i inne*, w: „Warmia i Mazury”, nr 3.
- Szmagalski J. (1994), *O „budzeniu sił społecznych” nie po polsku: Koncepcje „empowerment” w anglojęzycznej literaturze z zakresu edukacji i pracy socjalnej*, „Kwartalnik pedagogiczny”, nr 3.
- Szmagalski, J. (2007), *Metody pracy socjalnej w kontekście funkcji prakseologicznej pedagogiki społecznej*, w: E. Marynowicz-Hetka, *Pedagogika społeczna*, t. 1, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Theiss W. (1996), *Edukacja środowiskowa. Zarys problematyki*, „Problemy opiekuńczo-wychowawcze”, nr 10.
- Theiss W., Skrzypczak B. (red.) (2006), *Edukacja i animacja społeczna w środowisku lokalnym*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej.
- Witalewska H. (1987), *Teatr i my*, Warszawa: Wydawnictwo Nasza Księgarnia.
- Wyśińska E., Semil M. (1980), *Słownik Współczesny Teatru*, Warszawa: Wydawnictwo WAiF.

STRESZCZENIE

W artykule podjęto rozważania na temat teatru studenckiego jako ważnego czynnika kształtującego kulturę studencką w środowisku akademickim. Zdefiniowano kluczowe pojęcia: kultura studencka – teatr studencki – siły społeczne, ukazując relacje zachodzące pomiędzy nimi. Rozważaniom teoretycznym towarzyszyła próba uchwycenia znaczenia teatru studenckiego jako katalizatora sił społecznych, ludzkich. Podkreślono możliwości teatru do wywoływania zmian społecznych poprzez angażowanie widzów i aktorów w refleksję nad aktualnymi problemami społecznymi. Ważnym elementem rozważań jest także ukazanie teatru studenckiego jako platformy, na której odbywa się rozwój umiejętności społecznych i kreatywność, dialog społeczny, mobilizacja do zmiany i refleksja nad otaczającą nas rzeczywistością.

SŁOWA KLUCZOWE: środowisko lokalne, siły społeczne, kultura studencka, teatr studencki

SUMMARY

The article discusses student theatre as an important factor shaping student culture in the academic environment. Key concepts were defined: student culture – student theater – social forces, illustrating the relationships between them. Theoretical considerations were accompanied by an attempt to grasp the significance of student theatre as a catalyst for social forces, emphasising its potential to evoke social change by engaging audiences and actors in reflecting on current social issues. An important

element of the discussion is also to portray student theatre as a platform for the development of social skills and creativity, social dialogue, mobilisation for change, and reflection on the surrounding reality.

KEYWORDS: local environment, social forces, student culture, student theatre

CEZARY KURKOWSKI – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Pedagogika / Pedagogy

Przysłano do redakcji / Received: 20.12.2023

Data akceptacji do publikacji / Accepted: 25.12.2023